

Uitwerkingen

Concept I1

Goede tijden, slechte tijden

Antwoorden van I1-1

a)

<i>Bevolking</i>		15
Iedereen jonger dan 15 jaar of ouder dan 64 jaar.	2 + 3 =	<u>5</u>
<i>Beroepsgeschikte bevolking</i>		10
Alle personen die niet kunnen of willen werken.	1 + 0,8 + 0,5 =	<u>2,3</u>
<i>Beroepsbevolking (= BB)</i>		7,7 mln.

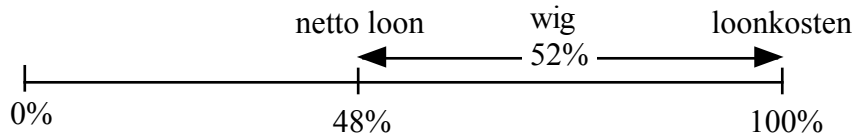
- b) Personen jonger dan 15 jaar (2 mln.) < Personen ouder dan 64 jaar (3 mln.).
- c) Door het verhogen van het minimumloon worden de nog niet-geregistreerde werkzoekenden geprikkeld om zich als nog in te schrijven bij een arbeidsbureau.
- d) Door het verhogen van de belastingtarieven daalt het netto loon. Deze daling van het loon is voor mensen een reden om zich niet te laten registreren als werkzoekend.
- e) Deelnemingspercentage = $\frac{\text{beroepsbevolking}}{\text{beroepsgeschikte bevolking}} \times 100\%$
 Deelnemingspercentage = (7,7 mln. / 10 mln.) x 100% = 77%.
- f) $U = BB - W_g \Rightarrow U = 7,7 \text{ mln.} - 7 \text{ mln.} = 0,7 \text{ mln.} = 700.000 \text{ personen.}$
- g) Vader Schieman behoort tot de beroepsbevolking, hij voldoet aan de drie eisen: 1) leeftijd tussen 15 t/m 64 jaar, 2) kan werken, 3) wil werken. Bovendien werkt vader dus behoort hij altijd tot de beroepsbevolking.
- h) Moeder Schieman behoort niet tot de beroepsbevolking, zij voldoet niet aan het 3e criterium. Zij is niet geregistreerd als werkzoekend.
- i) Suzanne behoort tot de beroepsbevolking, zij voldoet aan de drie eisen. Zij heeft echter helaas (nog) geen baan.
- j) Piet behoort niet tot de beroepsbevolking, hij voldoet niet aan het 2e criterium. Hij studeert en kan dus niet werken.

Antwoorden van I1-2

- a) Bedrijven en overheid.
- b) De grootte van de effectieve vraag (= totale vraag naar goederen en diensten).
 De mate van mechanisering / automatisering (mate van gebruik van kapitaal).
 De hoogte van de loonkosten in verhouding tot de kapitaalkosten.
 De hoogte van de loonkosten in verhouding tot de loonkosten in het buitenland.
- c) Dat men in iedere lidstaat van de EU mag werken.
- d) De sociale voorzieningen zijn beter.
 Het loon is hoger.
 Rechten zijn (wettelijk) goed geregeld.
- e) Men wil liever in het eigen land blijven wonen, omdat men bijv. gehecht is aan familie en dergelijke.
- f) Deelnemingspercentage = $\frac{\text{beroepsbevolking}}{\text{beroepsgeschikte bevolking}} \times 100\%$
 Door de vergrijzing neemt de beroepsgeschikte bevolking en de beroepsbevolking af.
 Stel 1999: beroepsbevolking = 5 mln.
           beroepsgeschikte bevolking = 10 mln. $\Rightarrow$ deelnemingspercentage = 50%.
 Stel 2000: beroepsbevolking = 4 mln.
           beroepsgeschikte bevolking = 9 mln. $\Rightarrow$ deelnemingspercentage = 44,4%.
 Conclusie door vergrijzing daalt de deelnemingsgraad.
- g) Dit kan omlaag; hetzelfde bedrag kan immers over meer werknemers worden verdeeld.
 Stel er is € 10 mld. nodig. Als dit door 10 mln. premiebetalers moet worden opgebracht, is dit € 1.000 per persoon. Als € 10 mld. moet worden opgebracht door 15 mln. mensen is dit slechts € 667 per persoon.
- h) Kinderopvang.

Antwoorden van I1-3

- a) Nee, de loonkosten zijn hoger. In de loonkosten is ook het werkgeversdeel sociale premies begrepen.
- b) $Wig = (\text{loonkosten} - \text{nettoloon}) / \text{loonkosten} \times 100\% = 52\%$

Nettoloon is € 2.712. Dat is 48% van loonkosten.
 $€ 2.712 / 48 = 56,5$ is dus 1% . Dus 100% is € 5.650.
 De loonkosten zijn € 5.650.

- c) De loonbelasting, de sociale premies (werkgevers- en werknemersaandeel) en de pensioenpremies die de werkgever en werknemer betalen.
- d) Door de hoge loonkosten (als gevolg van de wig) zijn Nederlandse bedrijven relatief duur t.o.v. buitenlandse bedrijven. Onze export kan daardoor in gevaar komen.
- e) Om de hoge loonkosten te ontwijken, zullen bedrijven diepte-investeringen (arbeid vervangen door kapitaal) plegen. Kapitaal is immers (relatief) goedkoper.
- f) Bedrijven kunnen hun productie verplaatsen naar lagelonenlanden.

g) 20 arbeiders x 10 producten = 200 producten

h) $TO = p \cdot q = € 500 \times 200 \text{ producten} = € 100.000$
 $TK = TVK + TCK = (20 \text{ arbeiders} \times € 4.000) + € 8.000 = € 88.000$

$TW = € 12.000$

i) De nieuwe berekening wordt dan:

$TO = p \cdot q = € 500 \times 200 \text{ producten} = € 100.000$
 $TK = TVK + TCK = (20 \text{ arbeiders} \times € 3.600) + € 9.000 = € 81.000$

$TW = € 19.000$

De winst is dus met $19.000 - 12.000 = € 7.000$ gestegen

Of:

Afname loonkosten: 10% van € 80.000 = € 8.000
 Toename kapitaalkosten (machinekosten): € 1.000

De winst stijgt dus met: € 7.000

Gebruikte afkortingen:
 TO = totale opbrengst, TK = totale kosten, TVK = totale variabele kosten,
 TCK = totale constante kosten, TW = totale winst

Antwoorden van I1-4

- a) 10 machines x 5 dagen x 8 uur = 400 machine-uren.
 b) ? machines x 5 dagen x 10 uur = 400 machine-uren
 Dus er kan met $400 / 50 = 8$ machines worden volstaan.
	voor bedrijfstijdverlenging:	na bedrijfstijdverlenging:
Loonkosten:	$400 \times 2 \times \text{€ } 40 = \text{€ } 32.000$	$400 \times 2 \times \text{€ } 40 = \text{€ } 32.000$
Machinekosten:	$10 \times \text{€ } 1.000 = \text{€ } 10.000$	$8 \times \text{€ } 1.000 = \text{€ } 8.000$
Totale kosten:	$= \text{€ } 42.000$	$= \text{€ } 40.000$
- Kostenverandering: $((40.000 - 42.000) / 42.000) \times 100\% = -4,76\% \Rightarrow 4,8\%$ voordeel.
- d) Als meer geproduceerd wordt is de slijtage groter dus zijn ook de afschrijvingen groter.
 e) Arbeidstijdverkorting laat de arbeidsproductiviteit (productie per arbeider) dalen.
 f) Kortere werkweek (ATV), vervroegde uittreding (VUT), extra vrije dagen (ADV).
 g) Werkweek van 40 uur naar 28 uur. Extra banen: $12 \text{ uur} \times 20 \text{ arbeiders} = 240 \text{ uur} / \text{week}$.
 Bij een werkweek van 28 uur zijn dat $240 \text{ uur} / 28 = 8,57 \Rightarrow 8,6$ volledige banen.
 h) Het bedrijf had al overtollig personeel.
 Het bedrijf heeft het productieproces gemechaniseerd/geautomatiseerd.

Antwoorden van I1-5

- a) Totale productie in uren (1995) = $28 \text{ personen} \times 40 \text{ uur} \times 48 \text{ weken} = 53.760 \text{ uur}$
 Productie per uur (1995) = $\text{€ } 140 \text{ mln.} / 53.760 = \text{€ } 2.604,17$
 Totale productie in uren (1996) =
 $(18 \text{ personen} \times 40 \text{ uur} \times 48 \text{ weken}) + (14 \text{ personen} \times 20 \text{ uur} \times 48 \text{ weken}) = 48.000 \text{ uur}$
 Productie per uur (1996) = $\text{€ } 125 \text{ mln.} / 48.000 = \text{€ } 2.604,17$
 Conclusie de productiewaarde per uur is gelijk gebleven.
- b) De werkgelegenheid is gedaald van 28 naar 25 volle banen. Het bedrijf had 28 volle banen. Dit zijn 14 halve (= 7 volle) + 18 volle banen geworden.
- c) De productie is gelijk met minder arbeidskrachten (arbeidsproductiviteit is gestegen). Het bedrijf heeft dus lagere loonkosten en dus lagere productiekosten. Bij gelijke opbrengsten zal de winst gaan stijgen.
- d) Er werken in het bedrijf $18 + 14 \text{ personen} = 32 \text{ personen}$ totaal. Deze vervullen samen 25 volle banen. De p/a-ratio = $32/25 = 1,28$
- e) Een p/a-ratio van 1,28 betekent dat elke volle baan gemiddeld door 1,28 personen wordt gedaan.
- f) Arbeidsproductiviteit 1995 = $\text{€ } 140 \text{ mln.} / 28 = \text{€ } 5 \text{ mln.}$
 Arbeidsproductiviteit 1996 = $\text{€ } 125 \text{ mln.} / 25 = \text{€ } 5 \text{ mln.}$
 Conclusie de arbeidsproductiviteit is gelijk gebleven.
- g) De productie is gestegen.
- h)
1975	ap. =	1.179 /	302 =	3,90
1980	ap. =	2.826 /	583 =	4,85
1985	ap. =	3.382 /	788 =	4,29
1990	ap. =	5.934 /	1.005 =	5,90
1995	ap. =	7.339 /	1.110 =	6,61
- i) Iedere arbeider legt zich toe op dat onderdeel van het productieproces waarin hij goed is ('de juiste man op de juiste plek').
- j) Een bedrijf heeft andere bedrijven als leverancier en/of het bedrijf is zelf leverancier voor andere bedrijven.

Antwoorden van I1-6

- a) nieuw - oud / oud x 100% $(7,2 - 5,7) / 5,7 \times 100\% = 26,3\%$
- b) Nee, als er meer / minder mensen willen gaan werken, verandert de werkloosheid ook.
werkloosheid = beroepsbevolking - werkgelegenheid $U = BB - Wg$
- c) $76.220 / 357.454 \times 100\% = 21,3\%$
- d) Alle mensen van 15 t/m 64 jaar, die kunnen en willen werken.
- e) Bejaarden, kinderen (de beroepsgeschikte bevolking is ieder van 15 t/m 64 jaar)
- f) Arbeidsongeschikten, studenten, huisvrouwen (kunnen of willen niet werken).
Opmerking: werklozen willen en kunnen werken!
- g) 103% is 76.220 dus: 1% is $76.220 / 103 = 740$ dus: 100% is 74.000
- h) Werkloosheidspercentage = $(U / BB) \times 100\% = (30 / (100 + 30)) \times 100\% = 23\%$.
De beroepsbevolking = $BB = Wg + U = 100 + 30 = 130$

Antwoorden van I1-7

- a) (1) Iedereen van 15 tot 65 jaar (2) die kan (= is geschikt om) en (3) wil werken.
- b) Zij zijn normaal gesproken wel geschikt om deel te nemen aan het arbeidsproces. Ziekte betekent tijdelijk ongeschikt. Zolang zij niet afgekeurd zijn behoren ze tot de beroepsbevolking.
- c) $5.710 + 812 + 394 = 6.916$ (x 1.000) = 6.916.000 personen.
Goed is ook: $10.434 - 1.135 - 921 - 326 - 1.136 = 6.916$ (x 1.000).
- d) $14.150.000 \times 1,098 = 15.536.700$ mensen.
- e) Nee, het aantal werkenden (+10,7%) is sneller toegenomen dan de bevolking (+9,8%).
- f) Er zijn steeds meer deeltijdbanen gekomen (bijv. twee personen kunnen samen één arbeidsjaar invullen).

Antwoorden van I1-8

- a) Lager, want een arbeidsjaar kan door meerdere personen (parttimers) worden vervuld.
- b) $(0,5 \text{ miljoen} / 6,6 \text{ miljoen}) \times 100\% = 7,6\%$
- c) Hoe groter de productie, hoe meer arbeiders er nodig zijn.
- d) Actief zijn 6,6 mln. – 0,5 mln. = 6,1 mln.
Inactief zijn 14,5 mln. – 6,1 mln. = 8,4 mln. De i/o-ratio = $8,4 / 6,1 = 1,38$
- e) De (conjunctuur =) effectieve vraag is de totale vraag naar goederen en diensten in een land, stijgt. $EV = C + I + O + (E - M)$. Als de conjunctuur stijgt, stijgt de effectieve vraag.
- f) Er worden mensen ontslagen als gevolg van mechanisatie / automatisering.
De beroepsbevolking stijgt.
Door de hoge lonen in Nederland gaan veel bedrijven naar lagelonenlanden.
- g) Seizoen (seizoensinvloeden); m.n. in de lente- en zomermaanden extra tijdelijke banen (bijv. horeca). Als je deze banen zou meetellen zou je een vertekend beeld krijgen.
- h) Fricterwerkloosheid.
- i) Werkgelegenheid (3) Werkloosheid (1) Vacatures (4) Werkende beroepsbevolking (2).
De werkende beroepsbevolking = werkgelegenheid. Vacatures = vraag naar arbeid(ers).
Werkloosheid = aanbod van arbeid(ers) zonder baan.

Antwoorden van I1-9

- a) Structuurwerkloosheid. Machines hebben arbeid vervangen; het productieproces is veranderd.
- b) Ouderenwerkloosheid. Oudere werknemers zijn duur voor een bedrijf.
- c) Regionale werkloosheid. De steenkoolmijnen in Limburg sluiten waardoor in de regio werkgelegenheid verloren gaat.
- d) Conjuncturele werkloosheid de vraag naar Nederlandse toerisme valt tegen.
- e) Structuur werkloosheid. Arbeid wordt vervangen door kapitaal.
- f) Kwantitatieve structurele werkloosheid, de beroepsbevolking groeit sneller dan het aantal banen.
- g) Jeugdwerkloosheid, jongeren hebben te weinig opleiding/ervaring.
- h) Regionale werkloosheid, in de regio gaan banen verloren.
- i) Conjuncturele werkloosheid, de effectieve vraag valt tegen.
- j) Frictiewerkloosheid, schoolverlaters vinden hun eerste baan na enige tijd.
- k) Kwalitatieve structurele werkloosheid, werkloosheid die ontstaat omdat werklozen niet willen verhuizen.

Antwoorden van I1-10

- a) Niet, want een arbeidsongeschikte is niet in staat om te werken. Hij / zij behoort niet tot de beroepsbevolking (criteria: 15 t/m 64 jaar, willen en kunnen werken).
- b) Voor arbeidsongeschikten; (ex-)werknemers die niet meer in staat zijn om te werken.
- c) Een zieke werknemer heeft 1 jaar recht op 100% doorbetaling van loon (WULBZ, voorheen ZW) vervolgens valt men in de WIA (voorheen WAO). Een WAO/WIA-uitkering is net als een WW uitkering ook ongeveer 70% van het laatst verdiende salaris, maar loop langer door dan een WW-uitkering.
- d) Het bedrijf hoeft geen mensen te ontslaan, waardoor het bedrijf niet negatief in de publiciteit komt.
- e) Regeringen zijn niet blij met hoge werkloosheidscijfers. Kunstmatig worden deze cijfers dan laag gehouden.
- f) UWV (de "arbeidsbureaus").
- g) Kwalitatieve structurele werkloosheid; er zijn werklozen en vacatures.
- h) Het bedrijf heeft geen geld om het loon te betalen. Er is geen geschikte arbeider (met bijv. de juiste opleiding) te vinden. Mobiliteit van de beroepsbevolking is slecht (geschikte kandidaten zijn niet bereid te reizen danwel te verhuizen).

i)

beroepsbevolking	werkende beroepsbevolking	zelfstandig werkend
		werkend in loondienst
	werkloze beroepsbevolking	

- j) ... de afhankelijke beroepsbevolking.
- k) ... de onafhankelijke beroepsbevolking.

Antwoorden van I1-11

- a) De werkloosheidsuitkeringen stijgen met:
 $(22.300 - 18.810) / 18.810 \times 100\% = (3.490 / 18.810) \times 100\% = 18,56\% \Rightarrow 18,6\%$.
 Er is dus sprake van een gelijke stijging.
- b) (N)WW. (Nieuwe) Werkloosheidswet
- c) Mechanisering en overproductie.
- d) Sanering, vermindering van de (over)productie.
- e) Verborgene werkloosheid is de werkloosheid die ontstaat doordat werkzoekenden zich niet laten inschrijven bij een arbeidsbureau.
- f) Bij landbouwbedrijven zijn er veel familiebedrijven. Werkzoekende familieleden laten zich niet inschrijven, ondanks het feit dat er op het bedrijf te weinig werk is. Bovendien, land- en tuinbouwbedrijven ontslaan het eigen personeel niet, omdat dat meestal familie is.
- g) Nee, want dan zou de werkloosheid het gevolg zijn van een krimpende vraag naar landbouwproducten. De oorzaak van de werkloosheid zit in de aanbodzijde. Er zou gewerkt moeten worden maar dit kan tijdelijk niet.

Antwoorden van I1-12

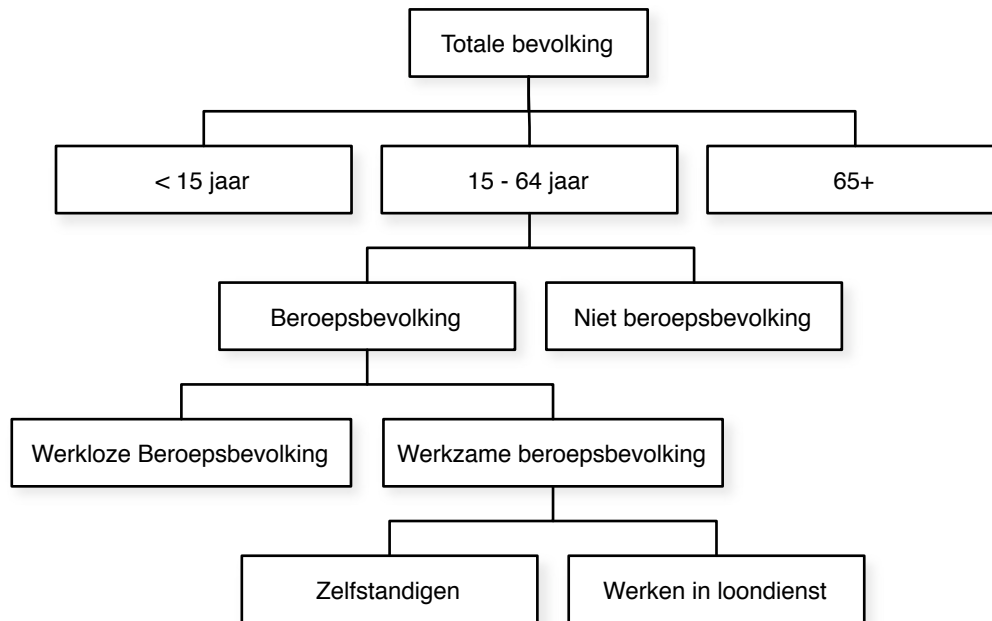
- a) Door het aantrekken van arbeiders uit het buitenland (zgn. gastarbeiders).
- b) Bij een tekort verhogen de bedrijven de lonen om mensen weg te kopen van andere bedrijven (bijv. computerdeskundigen zijn schaars en kunnen veel geld verdienen).
- c) Bij een overschot verlagen de bedrijven de lonen, omdat ze toch genoeg mensen kunnen krijgen (die ook voor dat lagere loon wel willen werken.)
- d) Dat is sociaal onaanvaardbaar; lonen zouden te ver kunnen dalen, arbeiders zouden uitgebuit kunnen worden.
- e) Het is geen conjuncturele oplossing want de vraag wordt niet afgeremd. De oplossing voor het probleem wordt gezocht in de aanbodzijde van het productieproces, door het aanbod van arbeiders te vergroten.
- f) 1) De belastingen verhogen, waardoor de consumptie daalt. $B \uparrow \Rightarrow C \downarrow \Rightarrow EV \downarrow$
 2) De overheidsbestedingen beperken. $O \downarrow \Rightarrow EV \downarrow$

Antwoorden van I1-13

- a) Het deelnemingspercentage: het deel van de beroepsgeschikte bevolking dat deelneemt aan het arbeidsproces. Dus: de beroepsbevolking in procenten van de beroepsgeschikte bevolking (de bevolking van 15 t/m 64 jaar).

$$\text{Participatiegraad} = \frac{\text{beroepsbevolking}}{\text{bevolking van 15 t/m 64 jaar}} \times 100\%$$

- b) Het nettoloon is niet meer interessant genoeg om te gaan werken.
 c) De sociale uitkeringen moeten bekostigd worden.
 d) 1) Zwart werken, 2) minder gaan werken of zelfs stoppen met werken.
 e) 2) Diepte-investeringen (arbeid vervangen door kapitaal), 2) productie verplaatsen naar het buitenland.
 f)

Antwoorden van I1-14

- a) Als de collectieve lastendruk daalt wordt bij een gelijkblijvend nationaal inkomen minder belasting/sociale premies betaald. De stijging van de netto lonen maakt een stijging van de bruto lonen minder noodzakelijk. Door de stijging van de netto lonen kan er al meer worden besteed. Dit is een koopkracht stijging bij gelijke prijzen.
- b) Bij een lagere inflatie is een lagere loonstijging nodig om de koopkracht te handhaven.
- c) Lonen zijn loonkosten voor de werkgevers. Als de loonkosten dalen, stijgen winsten waardoor investeringen tot meer banen kunnen leiden. Vlucht naar lage lonen landen / verplaatsen van de productie naar het buitenland is niet nodig. De concurrentiepositie verbetert (loonkosten worden via de kostprijs in de verkoopprijs doorgerekend).
- d) Bij een verkorting van de werkweek per persoon zijn er meer mensen nodig voor een gelijke productie. Werkgelegenheid in personen daalt minder dan de werkgelegenheid in uren.
- e) Gewerkte uren in 1995: 6 mln. X 1.500 x 1,009 = 9,081 mld. uur
 Aantal personen in 1995: 6 mln. X 1,014 = 6,084 mln. personen
 Gemiddeld 9,081 mld. / 6,084 mln. = 1492,6 uur / jaar

Antwoorden van I1-15

- 1) C O N S U M P T I E
- 2) E X P O R T
- 3) O N G E S C H O O L D
- 4) A R B E I D S J A R E N
- 5) P R O D U C T I E
- 6) I N V E S T E R I N G E N
- 7) P R O D U C T I E C A P A C I T E I T
- 8) B E Z E T T I N G S G R A A D
- 9) V A C A T U R E
- 10) S U B S T I T U T I E
- 11) I M P O R T
- 12) W I G
- 13) B E S T E D I N G E N
- 14) A R B E I D S P R O D U C T I V I T E I T
- 15) K A P I T A A L
- 16) F L E X W E R K
- 17) L O O N K O S T E N
- 18) I N N O V A T I E
- 19) L O O N S T O P
- 20) H E R B E Z E T T I N G
- 21) S P E C I A L I S A T I E
- 22) A N T I C Y C L I S C H
- 23) A D V